

MODELDEN ÖĞRENME VE ÜÇ SANDALYE (ROL OYNAMA) İLE TERAPÖTİK BECERİ EĞİTİMİ VE SONUÇLARI(*)

Doç. Dr. Nilüfer VOLTAN - ACAR (*)

Özellikle beceri eğitimi yapılırken modelden öğrenme ve üç sandalye kullanılarak, rol oynamadan yararlanılarak yapılan öğretim, anlatım ve diğer öğretim yöntemlerine göre çok avantajlıdır. Literatüre bakıldığında, terapötik beceri ve eğitimi konusunda (Greenberg ve Clarke, 1979; Perry, 1973; Dalton ve Sunblad, 1973; Fine ve Therrien, 1977; Glulanick ve Schmeck, 1977; Ronnestad, 1977; Shaffer ve Hasegawa, 1984) makaleler bulunmaktadır.

Bu tür beceri eğitimi 1980 yılından itibaren ve en yoğun bir şekilde Silahlı Kuvvetlerin, Kuleli Askeri Lisesinde açtığı uygulamalı hizmet içi seminerinde tarafıma kullanılmıştır.

Onbir oturumluk, üçer saatlik, toplam otuzüç saatlik bir programda izlenen yol şöyle idi.

Birinci Oturum:

A. Yakından ilgilenme, asgari düzeyde teşvik, konuşmaya açık davet ve içerik yansıtma becerilerine ilişkin kısa bilgiler verildi.

B. Onbeş kişilik grup önünde iki sandalye konularak danışan rolünü oynayabilecek bir gönüllü alındı. Karşılıklı iki sandalyede öğrenci (danışan), öğretici de (danışman) rolünü oynayarak, ilişki on dakika sürdürüldü. Sonra hangi beceriler nasıl kullanıldı, bunun üzerinde tartışıldı. Bu işlem bir kez daha tekrar edildi. Bu aşamada öğretici model olmuştur. Öğrenci de danışan rolünü oynarken, o rolde kişinin neler hissedebileceğini anlamaya çalışmış, bir başka deyişle kendini danışanın yerine koymuştur.

(*) I. Ulusal Psikolojik Danışma Kongresinde 9-11 Eylül 1991 bildiri olarak sunulmuştur.

(**) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

C. Bu aşamada üçer kişilik beş alt grup oluşturuldu. Biri danışan, diğeri danışman, diğeri de gözlemci-rollerini aldılar. Bu roller gözlemci ve danışan geri iletim verdikten sonra değiştirildi., yani bir kişi sırasıyla üç rolü de oynadı.

İkinci Oturum:

A. Duyguların yansıtılması, kişiselleştirme ve özetleme becerilerine ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Üçüncü Oturum:

A. Empati terapötik koşuluna ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Dördüncü Oturum:

A. Saygı terapötik koşuluna ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Beşinci Oturum:

A. Saydamlık terapötik koşuluna ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Altıncı Oturum:

A. Saygı terapötik koşuluna ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Yedinci Oturum:

A. Somutluk terapötik koşuluna ilişkin bilgiler verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Sekizinci Oturum:

A. Kendini açma terapötik koşuluna ilişkin kısa bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Dokuzuncu Oturum:

A. İlişkinin şimdi ve buradılığı hakkında bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Onuncu Oturum:

A. Yüzleştirme koşuluna ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

Onbirinci Oturum:

A. Tüm koşulların bir arada kullanılmasına ilişkin bilgi verildi. B ve C aşamaları birinci oturumdaki gibi geçti.

DENENCE

Bu çalışmada irdelenen denence şöyledir, "Öğrencilerin beceri eğitimi almadan önce Empatik Beceri Ölçeği'nden aldıkları puanların dağılımlarıyla beceri eğitimi aldıktan sonra Ölçek'ten aldıkları puan dağılımlarının arasında, sonraki dağılımın lehine bir fark vardır".

METEDOLOJİ

Kapsama Giren Bireyler: 1990-1991 Bahar döneminde Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı içinde EBB 682 Alan Çalışması II dersine kaydolun altı yüksek lisans öğrencisidir.

Kullanılan Araçlar: Terapötik Beceri eğitimi programından önce, Dökmen'in (1988) geliştirdiği Empatik Beceri Ölçeği uygulanmıştır. Bir de en son derste aynı ölçek yine öğrencilere verilmiştir.

Verilerin Analizi: Öğrenci sayısı az olduğundan, Ölçek sıralamaya dayandığından ve dağılımın normal dağılmadığından dolayı parametrik olmayan bir test olan Wilcoxon Uyumlu Çiftler Mertebeler Testi (küçük örneklem için) kullanılmıştır.

BULGU

"Terapötik beceri eğitimi verilmeden önce Empatik Beceri Ölçeğinden alınan puanlarla, onbir oturumluk beceri eğitimi sonunda Empatik Beceri Ölçeği'nden alınan puanların dağılımları arasında sonrakinin lehine bir fark vardır", denencesi Wilcoxon Uyumlu çiftler. İşaretili Mertebeler Testiyle irdelenmiştir.

Öğrencilerin Empatik Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar

Ön-Test puanı	Son-test puanı	d	d'nin mertebesi
25	29	4	3.5
22	27	5	5
18	21	3	2
22	23	1	1
19	23	4	3.5

N = 6

Aynı işaretili mertebelerin en küçüğü = $1+2+3.5+3.5+5 = T$, Tablo G, N = 6 için 15'lik bir T'nin sıfır hipotezinin tek uçlu bir testte $\alpha = 0.25$ düzeyinde reddine yol açmıştır. Yani, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Bir başka deyişle, "Terapötik beceri eğitimi verilmeden önce Empatik Beceri Ölçeği'nden alınan puanların dağılımıyla, beceri verildikten sonra Empatik Beceri Ölçeği'nden elde edilen puanların dağılımları arasında sonrakinin lehine bir fark vardır.", denencesi desteklenmiştir.

TARTIŞMA YORUM VE ÖNERİLER

Bulgu, terapötik beceri eğitiminin yararlı olduğunu destekler niteliktedir. Terapötik beceri eğitimi uygulamaya dönük olarak verilmelidir. Üç sandalye, rol oynama ve modelden öğrenmenin temelini, uygulayarak, yaşayarak, ya da uygulananı gözleyerek öğrenme oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, tüm becerilerin eğitimi verildiği halde sadece Empatik Beceri ölçülebilmektedir. Tüm becerileri ölçen bir ölçek geliştirildiğinde, öğrencilerin terapötik beceri eğitiminden yararlanıp yararlanmadıkları daha açıklıkla ortaya çıkacaktır.

Bu çalışmada, öğrenci sayısının azlığı nedeniyle sadece bir yöntem uygulanmıştır. Oysa öğrenci sayısı fazla olan gruplarda grup ikiye ya da üçe ayrılarak kla-

sik yöntem, rol oynama ve modelden öğrenme ayrı ayrı ya da rol oynama ve modelden öğrenme birleştirilerek beceri eğitimi verilen gruplarda farka bakılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Dalton, R ve Lloyd Sunblad (1983). An Application of Principles of Social Learning to Training in Communication of Empathy. **J. Of Counseling Psychology**, vol 2, no. 4, 378-383.
- Dökmen Üstün (1988). Empatinin Yeni Bir Yaklaşımla Ölçülmesi ve Psikodramayla Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması Ankara.
- Fini, V. ve Mark Therrien (1977). Empathy in the Doctoral Patient Relationship: Skill Training for Medical Students. **J. of Medical Education**. vol 52, 752-756.
- Gulanick, N ve Ronald Schumack (1977). Modeling, Praise and Criticism in Teaching Empathic Responding. **Counselor Education and Supervision**, June, 284-290.
- Greenberg, L.S. ve H.M. Clarke (1979). Differential Effects of Two Chair Experiment and Empathic Relations at a Conflict Marker. **J. of Counseling Psychology**. vol 26, no 1, 1-8.
- Perry, M (1975). Modeling and Instruction in Training for Counselor Empathy. **J. of Counseling Psychology**. vol 22, no 3, 173-179.
- Ronnestad, M (1977). The Effects of Modeling, Feedback and Experiential Methods on Counselor Empathy. **Counselor Education and Supervision**. March, 194-201.
- Shaffer, W ve Carol Hasegawa (1984). Use of an Empathy Algorithm with a Role Played Client. **J. of Clinical Psychology**. Vol 40, no I, 57-64.
- Voltan - Acar, N (1989). **Terapötik İletişim**. Ankara: Şafak Matbaası.